

Komentarji

Prej z otroškim delom! — Sravnimo za civilizacijo. — Kje so kričavi demokratije? In prijatelji Roosevelta?

V obeh vseh socialno naprednih ljudi v Ameriki je 22. amandment federalne ustave, ki se adaj v procesu ratifikacije, največja konstitucionalna sirovina. Kongres je sprejel ta amandment že pred štirimi leti, do danes ga je potrdilo le šest držav; še manjka 16 držav, da ga potrdi in potem bo veljavni del ustave. Ako ne bo ratificiran v sedmih letih, tedaj propade in vse delo bo zaman. Takaj gre ratifikacija tega amandmenta tako po polje?

Dvaindvajseti amandment prepušča otroško delo. To je vse. In to je — preveč za ameriške kapitaliste, ki že od pamtliveka izkoriščajo otroke, je preveč za vse one izkoriščevalce prepričanih ljudi, ki strašijo z "državno kontrolo" otrok, češ, da bodo izgubili oblast nad svojimi otroci, če bo sprejet ta amandment.

Amendment daje kongresu kontrolno le nad *mezdnim delom* otrok, drugače prepušča staršem vso oblast, ki jo imajo danes. Amendment odpravlja otroško delo, odpravlja izkoriščanje otrok v tovarnah, prodajalnih in pisarnah. Namesto otrok naj bodo uposleni njihovi očetje, ki so danes v veliki številki brez zasluzka, do čim otroci garajo za beraško preživetje, namesto da bi hodili v šolo ali višjo šolo. Če bi bili uposleni vsi očetje, bi se otroci lahko šolali.

NIRA je začasno ustavila otroško delo le deloma, toda NIRA poteče prihodnje leto. Morajo obnoviti zakon, toda garancije ni, da bi v njem ostala prepoved otroškega dela. Zakon je vrste je bil že sprejet, ali vrhovno sodišče ga je razveljavilo, ker so se izkoriščevalci otrok odločili na ustavo. Zato mora biti prepoved otroškega dela v ustavo.

Kapitalisti, ki pobijajo 22. amandment, imajo dobrega zaveznika v katoliški hierarhiji v Združenih državah. Hierarhija se zgoraj navedenega vzroka, da bi "stariši izgubili oblast nad otroci". Ta hinavska opozicija je kriva, da se ratifikacija vleče tako mizerno počasi. Demokratiki voditelji a la Smith, socialni katoliški gromovniki a la Coughlin, ki imajo polna usta reform in svobode vsake sorte, so očitno nasprotni prepovedi otroškega dela ali pa to stvar ignorirajo.

Časopisje, ki vsak čas poje slavo Rooseveltu in poziva "ves narod, naj stoji z Rooseveltom", ne briga za 22. amandment in ta odpravo otroškega dela.

Čudno! Roosevelt je naklonjen temu amandmentu in vedno poziva državne zbornice, naj se požurijo z ratifikacijo, dokler ni prepozno. Njegova zavlačevanja je, da je lani 14 držav potrdilo ta amandment. V prihodnjem letu je lahko ratificiran in uveljavljen, in če se to zgodilo, se bo treba zahvaliti Rooseveltu in njegovi ženi, ki je še bolj navdušena za to socialno reformo kakor on.

Zakaj se veliki prijatelji Roosevelta ne zganajo v tem oziru? Zato, ker rajši poslušajo in verjamejo katoliški opoziciji — kapitalisti se pa smejejo.

Toda ne smejo se posmehovati dolgo! Dvaindvajseti amandment mora biti ratificiran in otroško delo odpravljeno. Kdorkoli je prijatelj prave socialnega napredka, naj pomaga na kakršenkoli način, da se amandment za odpravo otroškega dela čim prej sprejeti!

ITALIJA PO TRI-NAJSTIH LETIH FAŠIZMA

Mussolini je iz nje napravil državo reda in vojaške discipline — to je vse. Beda je večja ko prej in kriza velika

New York.—(FP)—Italija je po 13 letih fašizma država vzornega reda, vojaške discipline in — velike bede, pravi Scott Nearing, ki se je nedavno vrnil iz Evrope, kjer je študiral tatarovne razmere. Preplavljena je s fašističnimi uniformami odraslih in mladine, katerih naloga je zgraditev krščanske korporativne države.

Skozi tri leta pred pohodom nad Rim so fašistični gromovniki obljubljali kmetom in delavcem pravi raj na zemlji. Cerkvi so bili tedaj sovražni. S polastitvijo vlade so se polagoma spoprijaznili s papežem in od vaticanske konkordata delujeta oba sistema vzajemno, katoliška cerkev in fašistična stranka. Papež je Mussolinija blagoslovil, ko je slednji sprejel njegovo cerkev za osnovni del fašizma.

Od tedaj gradita oba Rima, papežev in Mussolinijev, krščansko korporativno državo. Glavno svojstvo te države je nadomestitev sistema demokratičnih institucij z absolutističnim režimom, kjer vladata red in vojaška disciplina. Vsaki osebi je odmerjen stanovski kotiček in vsaka oseba, delavec in kmet, trgovec in podjetnik, profesionalist in državni namestenelec zna, kam spada. Regimentirano je vse.

Znano je, da ima pri tej regimentaciji glavno in edino besedo fašistična stranka, ki vlada Italijo "de jure" in "de facto", s postavo in v praksi. Časopisje, radio, šole in druge agencije "javnega mnenja" in vzgoje, vse je pod strogim nadzorom in cenzuro.

Na gospodarskem polju je fašistična Italija aktivna pri raznih velikih javnih delih: elektrificira železnice, gradi ceste in šole, osušava močvirja in barja, med katerimi je glavni projekt zelo draga reklamacija zemlje na pontanskem barju blizu Rima, nadalje bolnišnice, razna javna poslopja in trgovsko morarico. Na polju javnih del ima fašistična Italija precej pokazati.

Pod vsemi fašističnimi institucijami pa tečeta biznis in življenje naprej kakor sta tekla pred sedanjim režimom. Tisti (privilegirani) sloji, ki so prej živeli udobno in v luksusu, žive udobno in luksuriozno tudi danes. Neprivilegirani sloji, velika delavska masa in kmetje, pa ekonomsko životarijo. Razlika je le v tem, da je njih beda danes še večja ko prej in življenjski standard kmetijskega prebivalstva še nižji od mestnega.

Večje revščine in bede ni najti nikjer v zapadni Evropi kakor v delavskih predelih italijanskih mest, posebno pa, kar se stanovanjskih razmer tiče. In na deželi je še slabše. Fašizem je kapitalizem je prepleskal in ljudi — vse sloje, tudi kapitalistične — zregimentiral. Dnevna plača navadnega industrijskega delavca znaša okrog 10 lir na dan (85c), s čemer si sicer ne more preskrbeti druga gaka kakor najborejše življenje.

Fašistična Italija se nahaja v prav taki krizi kakor ostale velekapitalistične države. Zadnje čase se njena kriza stopnjeva pogoršuje in je bila te dni prisiljena suspendirati trgovino s tujo valuto. Stoji pa še pred hujšo finančno krizo in naravno tudi gospodarsko. Naj navedemo nekoliko statistike, ki je sicer sihuparna, vendar pa prikazuje sliko, katere ni mogoče narisati s peresom:

(Daje na 2. strani.)

Roosevelt namerna razprostiti prihodnjo vojno

Imenoval je odbor, ki naj pripravi osnutek zakona za prihodnji kongres

Washington, D. C., 13. dec.—Predsednik Roosevelt je včeraj imenoval odbor za sestavo zakonskega načrta, ki bo pooblašal predsednika Združenih držav, da sme v slučaju vojne prevzeti absolutno oblast nad industrijskimi profiti, mezdami, cenami in stanarino ter nad obratovanjem vseh industrij. Namen tega zakona je, da "odvzame vojni ves privatni dobiček."

"Čas je prišel," je rekel Roosevelt, "ko je treba vzeti ves privatni dobiček iz vojne in ko se ne bodo več mogli okoristiti z vojno ne le lastniki korporacij, temveč tudi posamezni delavci, ki so za časa svetovne vojne prejeli po \$8 do \$10 dnevno v municijskih tovarnah, do čim so vojski prejeli le dolar na dan. To neenako plačilo mobiliziranih sil je krivo, da imamo danes zahtevo za bonus."

Predsednik je imenoval Bernarda M. Barucha, newyorškega finančnika — ki je bil predsednik industrijskega vojnega sveta za časa svetovne vojne — za predsednika omenjenega odbora. V tem odboru je tudi general Hugh S. Johnson, bivši direktor NRA. Odbor ima nalogo, da sestavi zakonski osnutek, ki bo predložil prihodnjemu kongresu.

Roosevelt je pripomnil, da ta njegov korak ne pomeni, da Združene države stoji pred novo vojno, niti ne pomeni kakšne pripravljenosti za vojno — potrebno pa je, da se v mirnem času pripravimo za vse slučajnosti.

Senator Gerald P. Nye, ki vodi senatno preiskavo o trgovini z municijo in drugim vojnim materialom, je razočaran nad tem Rooseveltovim korakom. Nye je rekel, da ga predsednik ni nič vprašal za kakšne sugestije, dasi ima njegov odsek velik kup materiala za zakonodajstvo te vrste. Nye je mnenja, da možje, ki jih je Roosevelt imenoval v odbor za sestavo tega zakona — so najmanj sposobni za to nalogo.

Boss spoznan za krivega grizenja delavskih mezd

Za prestopku mu je sodnik naložil le — pokoro

San Francisco.—(FP)—Prvi slučaj, ki je prišel pred zvezno sodišče na pacifični obali radi grizenja plač pri vladnih delih, je bil slučaj bratov Charlesa in Geralda Terranova, ometaških kontraktorjev.

Porota ju je po treh minutah posvetovanja spoznala za kriva kršenja zveznega zakona, ki prepoveduje trganje plač pod roko pri vladnih delih ("kick-back"). Po unijski lestvici, ki je za zakon merodajna, bi morala ometačema plačevati po \$8.80 na dan, težakom pa po \$6. Prve sta prisilila, da so se zadovoljili le s petimi dolarji, drugi pa s \$4. Delavci so morali podpisati "legaina" nakazila.

Sodnik St. Sure je bil pa toliko uvideven, da je bratoma dal manjšo kazen in pa lekcijsko, da imata do novega leta čas, da se poboljšata. Imela sta poštni kontrakt. Zakon določa kazen do dveh let zopora in do \$10,000 globe. Ker so pa časi slabi, bi bilo kriminalno bolj hudo stopiti "čizlerjema" na prste.

Bombni napadi na kinoteatre

Boston, Mass.—Zadnje sredo so bile bombe razstrelbe v štiri kinoteatre v Novi Angliji. Dva teatra sta bila demolirana v Bostonu, eden v Lynnu in eden v Pawtucketu, R. I. Vzrok še ni pojasnjen.

TRGOVCI S SMRTJO RAZKRINKANI V FILMU

Antivojni film "President Vanishes" so tajne sile skušale potlačiti

New York.—(FP)—Protivojni propagandi se je končno pridružila tudi filmska industrija z novim antivojnim filmom "President Vanishes" (Predsednik je izginil). Ta domneva je sicer pretirana, ker filmska industrija služi veliko bolj militarizmu kakor pa pacifizmu. Dokaz temu so številne vojaške slike in skice v ameriških gledališčih.

Vendar je pa film "President Vanishes" tako močna protivojna propaganda, da so ga tajne sile v New Yorku — in sigurno tudi po drugih mestih — skušale potlačiti. Tukaj je bil zadržan en teden. Pod pritiskom World Peaceways in drugih mirovnih organizacij ga je Paramount družba končno dala v promet.

In ni čudno, če so ga razne reakcionarne sile skušale potlačiti. V filmu so namreč razglašeni vsi vojni kričalci a la Hearst, vsi vojni profiterji ter stoprocentneži.

Film jih pokazuje v kovanju zarote, da Ameriko vpletejo v vojno, ki izbruhne v Evropi. V ta namen se sestanejo v Washingtonu, kjer naredo načrt za vojno propagando. Na sliki vidimo oljnega barona, velebankirja, jeklarskega magnata, vplivnega lobista, bivšega varhovskega sodnika in časnikarskega magnata, ki krmi 10,000,000 čitateljev z dnevnimi novicami.

V akcijo najprvo stopi kapitalistično časopisje, ki prične s kričočo kampanjo "za obvarovanje narodne časti". Kmalu je v akciji vsa vojna propagandna mašinerija. Pod vodstvom oljnega barona razbijajo fašisti delavske seje in shode. Policijska razbija antivojne demonstracije. Na kongres pritisaka lobist, ki razpolaga z milijoni, da ga pridobi za napoved vojne.

V tej vojni kampanji pa predsednik Združenih držav nenadno izgine. Kakor bi ga vzela noč. Vsa dežela ga išče, išče po vseh kotih in krajih. Pri tem iskanju se pa ljudstvu prikaže prava slika vojnih zarotnikov — trgovcev s smrtjo. In ko ljudstvo izve, kaj se godi za kulislami, je tudi vojne nevarnosti konec.

Važno besedo v tej sliki ima "soap boxer" ali delavski agitator, ki množicam pripoveduje, "da bomo postavljeni vsi pred kanone samo zato, ker kapitalisti hočejo več profita."

Ta film le potrjuje odkritja tekoče senatne preiskave o trgovini municijskih kraljev. Imperialisti so razgaljeni do kože.

Vdova operetnega kralja izvršila samomor

Dunaj, 13. dec.—Bertha Fall, vdova po operetnem kralju Leonu Fallu, ki je bila nekoč silno bogata, je včeraj izvršila samomor v največji revščini. Vlomila je v bogato vilo, ki je bila nekdanj last nje in njenega moža in v kateri je nekoč prirejala sijajne pojedine visoki družbi in tam so jo našli mrtvo v salonu pred sliko njenega moža. V roki je držala listek z napisom: "Končno sem spet doma, oprostite."

Pod v šoli se je podri in 300 je ranjenih

Liverpool, Anglija, 13. dec.—Pod koncertne dvorane v tukajšnji šoli Sv. Klementa se je podri sinoči pod težo stoterih otrok in njihovih staršev in okrog 300 oseb je bilo ranjenih. V bolnišnico so odpeljali 37 oseb in med temi je mnogo smrtno ranjenih.

Nov primer mednarodnega terorizma v Evropi

Sovjeti so odkrili, da Poljska ščiti oborožene ruske teroriste in jih pošilja v Rusijo. Štirje izmed teh so bili ta teden ustreljeni v Minsku.—Jugoslavija ustavila deportacije Madžarov na zahtevo Anglije. To je razodel angleški zunanji minister v zbornici

Kanadski toriji za koalicijsko vlado

"Demokracijo" hočejo izpopolniti na sličen način kakor jo je MacDonald v Angliji

Ottawa, Kanada.—(FP)—Kakor v vseh kapitalističnih državah je kriza prinesla tudi v Kanadi gibanje za koalicijsko vlado. Vlado "narodne koalicije" zahtevajo torijski elementi, ker le taka vlada bi bila zmožna preplekati kontradikcije kapitalističnega sistema, ki postajajo jasnejše tudi delavskim masam. Zakriti bi jih itak ne mogla, še manj pa odpraviti.

Med toriji postaja zahteva za "vlado narodne koalicije" glasnejša vsak dan. V glavnem izvira ta zahteva iz treh dejstev. Na eni strani je torijem jasno, da je sedanja Bennettova (konzervativna) vlada tako diskreditirana, da ne bo prebolela prihodnjih volitev.

Na drugi strani bi velebizniški "mogul" ne videli radi zmagave liberalne stranke. Kapitalizmu liberalci sicer niso nevarni, toda bi bili v parlamentu odvisni od farmerskega in delavskega bloka, kar pomeni, da bi morali levici dati koncesije. To bi pa tudi v Kanadi pomenilo — "komunizem".

Na tretji strani, in kar je najvažnejše, pa toriji zahtevajo razne ekonomska "reforme". Ene teh "reform" je izročitev narodne železnice privatnim interesom — združenje obeh transportnih sistemov, privatne in vladne železnice. Vlada naj bi le garantirala obresti in dividende, druga vprašanja naj prepušti pa bankirjem in drugim kapitalistom, ki lastujejo Canadian Pacific.

Druga "reforma" naj bi bila "racionaliziranje" d a v č n e g a vprašanja. Na grbe delavskih mas in farmerjev naj bi vlada preložila čim več davkov, seveda v interesu imovčev. Konča naj tudi vladno vmešavanje v biznis, ker tudi kanadski kapitalisti streme po "svobodi" in po polnem nihanju "privatne iniciative". V tem kakor v drugih ozirih so popolnoma podobni svojim ameriškim kolegom.

Vlada "narodne koalicije" bi pomenila po mnenju torijev tudi — "konec politike". Kapitalistična "demokracija" je res v opasnosti. Posebno liberalno časopisje vidi velike hibe v demokraciji in prinaša dolge kolone razprav o njenih pomanjkljivostih. Če se ne bo mrcina poboljšala, jo zna doleteti slična usoda kakor v Avstriji, Nemčiji in nekaterih drugih deželah, modrujejo liberalni učenjaki.

Vodja liberalcev Mackenzie King je z drugimi "stalvariti" zaenkrat še proti "narodni koaliciji". Vendar pa računajo toriji, da imajo med liberalci dovolj pristašev, da jih bodo v parlamentu pridobili za svojo težnjo. Če se motijo ali ne, bo pokazala bodočnost.

Glavni vzrok tej kampanji poleg želje, da se zakrijejo kontradikcije kapitalizma in zapeljive razredni boj v bolj kalne vode, je vsekakor bojazen pred organiziranjem delovnih mas v svoji stranki, v Cooperative Commonwealth federaciji. Tu di kanadske mase bolj in bolj spoznavajo, da vlada ni nobena predstavnica demokracije, marveč le politična roka privilegiranih skupin. In kdor ima vlado v rokah, tisti je končno tudi vladar.

Moskva, 13. dec.—Iz tajnih procesov pred vojnim kolegijem sovjetskega vrhovnega sodišča, ki so zdaj v teku proti kontra-revolucionarnim teroristom, se morda pojavijo novi in resni mednarodni zapletljaji, slični onemu med Jugoslavijo in Ogrsko. Ti procesi so namreč odkrili, da Poljska ščiti na svojih tleh in bržkone oborožuje ruske belogardiste ter jih pošilja v sovjetsko Rusijo.

Preiskava je odkrila, da štirje teroristi izmed devetih, ki so bili pred dvema dnevoma obsojeni na smrt in ustreljeni v Minsku, so prišli iz Poljske z revolverji in ročnimi granatami v svoji posesti.

Sovjeti pripisujejo tej zadevi veliko važnost, ki lahko porodi dalekosežne posledice. Neverjetno je, da bi čuječe poljske oblasti, ki tudi izvajajo diktaturo, nič ne vede o zbiranju in oboroževanju ruskih teroristov na svojih tleh.

London, 13. dec.—Sir John Simon, angleški zunanji minister, je včeraj v nižji zbornici razodel, da je Jugoslavija ustavila deportiranje madžarskih državljanov zadnje soboto na protest Anglije.

Simon je pojasnil na neko vprašanje, da je bila angleška vlada tako ogorčena valed početja jugoslovanske vlade, da je zahtevala konec deportacij, čeprav pogodbe, ki se tičejo narodnostnih manjšin, ne krijejo tega slučaja. Anglija je protestirala s staljša humanitarnosti in jugoslovansko regenstvo jo je poslušnilo in takoj razveljavilo zadevni odlok svoje vlade.

Zunanji minister je tudi rekel, da je Anglija opozorila Jugoslavijo, naj popravi krivico izgnanim Ogram s tem, da jim dovoli povratek na njihove domove.

Iz Belgrada je danes prišla vest, da knez Pavel, vodja regentov, organizira novo vlado nacionalne koncentracije v Jugoslaviji. V tej vladi bi Pavel rad imel predstavnike vseh bivših političnih strank.

Profesor je skeptičen o farmerskem "new dealu"

Phoenix, Ariz.—Vladni program za omejevanje farmerskih pridelkov je največja spaka na ekonomskem telesu Amerike. Tega mnenja je profesor E. H. Everson. Na shodu Farmerske prosvetne in zadržne unije je rekel, da farmerji nimajo nobene koristi od tega programa, ker morajo dražje plačevati, kar kupijo v trgovini. Na splošno pa ruiniira kupno silo delovnih mas.

Italijani pobijajo črnce v Afriki

Rim, 13. dec.—Uradna vest se glasi, da so italijanske čete dne 5. t. m. na meji Somalilanda v Afriki ubile čez sto domačinov, ki so udri čez mejo. Koliko Italijanov je padlo v tem boju, poročilo ne pove.

Nevojaki v Čehoslovakiji morajo plačevati davek

Praga, 13. dec.—Vsi moški državljani Čehoslovakije, ki ne služijo v armadi in ki niso služili v preteklosti, morajo plačevati osebni davek. Ženske, ki so uposlene pri mezdinem delu, morajo tudi plačevati davek.

10,000 sadjarskih delavcev zastavkalo v Kolombiji

Bogota, Kolombija, 13. dec.—10,000 delavcev v velikih nasadih banan v okrožju Santa Marte je zastavkalo za višjo mezdo in boljše življenjske pogoje.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODOBNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnina: za Združene države (Green Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cipro \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cipro \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopis se ne vrata.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2627-69 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v objavi: na primer (Nov. 30, 1934), poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Posvetilo je pravilno, da se vam list ne vrata.

Glasovi iz nasebin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Še vedno na stavki

West Frankfort, Ill.—Jubilejno leto SNPJ gre h koncu, v teku pa je še vedno kampanja za nove člane jednote in naročnike Prosvete. V danih razmerah tukaj sedaj ni misliti na nove člane ali naročnike. Morda pa se delavske razmere v doglednem času kaj spremenijo, izboljšajo, če dobimo referendum. Poročila o tem so ugodna in logično je, da se tako zgodi.

Poznam par članov; ko so bili aktivni, so bili vedno na bolniški podpori, sedaj pa so že več časa pasivni in so vedno zdravi. —Tukajšnji rojaki so še vedno vsi na stavki (izvzemši par izjem), ki se je pričela pred dvajsetimi meseci. Rovi v tem okrožju ne obratujejo stalno pod Lewisovo 'kompanijsko' unijo. Zato se oni, ki delajo pod UMW, ravno tako selijo iz ene hiše v drugo, ker ne zmorejo stanarini, kakor mi progresivni rudarji, ki smo v stavki že 20 mesecev.

Nova unija plačuje 150 dolarjev posmrtnine; UMW je do sedaj plačevala 75 dolarjev za umrli članom. Sedaj se pa govori, da je znižala to izplačevanje na 50 dolarjev. Torej tako napreduje—rakovo pot. Ni čuda, da ima čedalje manj članov, Lewis in njegovi 'lajtmani' pa vlečejo lepe plače.

Lani je progresivna unija poslala v Washington, D. C., petičje in listo svojih članov. Tam ima Lewis svojega brata in skozni njegove roke so šle te petičje. Lokal, ki je štel od 400 do 500 članov, ga je on označil za 150. Manjše lokale pa sploh ni upošteval—v koš z njimi!—le da ni bilo treba poročati, da je v državi Illinois 40,000 progresivnih rudarjev.

Pred par meseci je neki dopisnik uredil člane UMW, naj bi se bolj zanimali za svoje seje in jih posecali, da bi tako izvolili uradnike po svojem okusu. Naj pripomnim le to, da to pomeni toliko kot pet krav za en groš. Pod staro unijo bo uradnike imenoval Lewis in njegova mašina, kajti tudi njega samega ni izvolilo članstvo! V tem mesecu bo ta organizacija obdržala volitve za uradnike in vodstvo, in članom je dana prilika, da si izberejo svoje voditelje. Tu je popolna glasovnica oziroma lista: Za predsednika J. L. Lewis, za podpredsednika Murray, za tajnika Kennedy.

V okraju Franklin je pri prošlih volitvah imela soc. stranka polno listo svojih kandidatov, od okrajnega šerifa naprej. Pred volitvami so nabrali šest tisoč in pet sto podpisov, in vsak je objubil, da bo volil za socialistične kandidate. Toda tekom zadnje noči so se prelevili iz Pavla v Savla. Po volitvah so številni nasteli samo nekaj čez petnajst sto glasov. Pa še za to število je čudno v tem okraju. Nekateri so vpraševali, kaj pomeni socializem. Pomebno vprašanje! Voli za svojo delavsko vlado, da bo lastovala industrije in postani solastnik in upraviitelj vsega, kar koristi človeštvo—to je socializem!

Tukajšnji relif je tudi precej pičel, kdor ga ima, ampak po mojem mnenju še prevelik. Zakaj, dokler ima delavska para nekaj malega za pod zob, se ne bo ganila ne spreobrnila!

Frank Kochevar.

Konec jubilejnih proslav

Wheatland, Pa.—Zadnjič sem omenil proslavo jednotinega jubileja, ki se je vršila 29. novembra Moon Runu. To je bila šesta in zadnja proslava te vrste letos, ki sem se je udeležil. Razume se, da sem bil povsod lepo sprejet in pogoščen. Na vseh teh proslava je bilo obilo navdušenja za jednote. Udeležba je bila velika tako od strani starejših članov kakor tudi od strani mladine. Brez dvoma so bile letošnje jubilejne proslave velikega pomena za SNPJ in njegovo članstvo, ki je na lep način počastilo spomin na jednotine ustanovitelje in poznejše njene delavce ter voditelje. Jednota je pomagala neštetim našim ljudem gmotno in moralno, zato so ji ob njeni 30 letnici izkazali zasluženo zahvalo s številnimi slavji.

Naša jubilejna slava so dala

mnogim mladim članom in članicam priliko, da so se spoznali med seboj ter da so tudi spoznali veliko delo, ki ga vršaj med nami naša jednota. Mnogo slovenskih mladeničev in mladenk se sramuje jezika svojih staršev, ker nimajo zadostne izobrazbe, da bi znali ceniti vrline rodu, iz katerega izhajajo. Takih žalostnih slučajev je bilo mnogo posebno pred več leti, zadnje čase pa se je v tem oziru nekoliko izboljšalo. Take napake so brez dvoma tudi pri drugih narodih. Odpravi se ji lahko le s pravilno vzgojo.

Delavci v veliki večini se ne brigajo za delavsko vzgojo. Rajše čitajo kapitalistične liste, ki jim s svojim gradivom zastrupljajo možgane. Ako ne bi bilo to res, potem bi bil izid pri volitvah drugačen. Politično so ameriški delavci brez moči. Do sedaj so še vselej tako pokazali. Izjema je le par mest, v katerih so izvojevali zmago.

Omenil sem jednotine proslave; ki jih je bilo nič koliko v jubilejnem letu SNPJ. Rjaki so pohiteli na ta slavlja z veseljem iz bližnjih in daljnih krajev. Mnogi so potrošili zadnje cente, da so se jih udeležili. To je pač lep dokaz, da znajo ceniti jednotine zaaluge in njeno delo. Zato so bila letošnja slavlja velik uspeh v vseh ozirih. Tudi meni se je posrečilo, da sem letos dobil veliko število novih naročnikov Prosvete, več ko v kateremkoli letu, izvzemši po 9. konvenciji. Leto 1934 bo zapisano v zgodovini napredka naše jednote z zlatimi črkami.

Toda delo SNPJ še ni končano. Naprej za večjo SNPJ in za večjo Prosveto! Vesele praznike vsem skupaj!

Anton Zidanšek,
zastopnik Prosvete.

Pozimi v Californiji

Calistoga, Calif.—Nahajamo se v zadnjem mesecu tega leta. Kaj bo in kam pridemo? O tem premišljujejo zato, ker prejmem pisma od tajnikov raznih organizacij, pa od trgovcev in celo od bankirjev itd.

Da, kaj bo? Mnogi ne delajo že štiri leta, nekateri tudi več. Relif se krči. Fantje v COC kempah tudi tarnajo: "Za zajtrk dobimo kosček suhega kruha, za južino fiziološko juho—kaj bo, če ne bo kaj boljšega?"—Citam Prosveto in pazno prečitam njeno vsebino. Najprej prečitam urednikove "Komentarje", ki so skrbno sestavljeni. Sploh je Prosvetino gradivo vse skrbno izbrano.

Sedaj se nahajam v Calistogi, Calif., v bližini znane Rajske doline, ki je bila leta 1896 precej obljubena s Slovenci. Danes je tam vse pušo, prazno. Californija je vedno privlačna, posebno pa v zimskem času, ko prihaja

vedno več brezposelnih, ki se naselijo pod mostiči in ob vodah. Zvečer se vidijo mali kresovi, pri katerih si kuhajo boro kosilce, perejo obleko in prenočujejo na prostem, ker so primorani. Noči so precej mrzle in zelo neprijetno je, če mora človek pod milim nebom prespati. Seveda, podnevi je lepo in gorko, če solnce sije.

V teh časih in v teh krajih pogosto dežuje. Sadjerejci pridno obrezujejo drevje in obdelujejo vrtove. Želim vsem prijateljem in znancem več veselih dni v bodočnosti in pa zato, da bi novo leto prineslo vsaj za spoznanje kaj boljšega.

Matija Pogorelec.

Glas iz mrzle Minnesote

Duluth, Minn.—Rojaki v drugih državah morda mislijo, da ni tukaj v mrzli Minnesoti nobenega farmarja, kajti tukaj imam zimo, človek bi rekel, skoro enajst mesecev. Naši glavni pridelki so precej omejeni. Glavna sta krompir in pa mleko. Letos pa ni tega ne onega. Letina je bila slaba radi mrzlega vremena v juniju, ko je mnogo pridelkov pozeblo. In 19. avgusta nas je že spet obiskala velika slana. Ponekod je bil krompir baš v cvetu in slana mu seveda ni prav nič koristila.

Cena mleku se je malo povišala—za sto funtov dobimo približno \$2. Kar ga farmarji prodajo posameznim družinam na drobno, dobijo od 8—9 centov. S tem ne morem reči, da nas je začela kriza zapuščati. Še vedno se nas drži prav tako krepko kot prej. To pa zato, ker primanjkuje domače krme za živino; če jo mora farmar kupiti, jo mora precej drago plačati.

Ko to pišem, naletava sneg. Zameti so precej visoki, ponekod en meter. To ni nič nenavadnega v teh krajih. In v teh zimskih časih zelo prav pride dobro čtivo kakršno se dobi v Prosveti. Zato moramo poskrbeti, da pravočasno obnovimo naročnino, kajti brez Prosvete bi človek res težko izhajal, posebno v zimskem času. Priporočam vsem rojakom in rojakinjam, ki še niso naročeni na dnevnik Prosveto, da si ga naroče. Prepričali se bodo, da je Prosveta najboljši delavski dnevnik za nas delavce in farmarje.—Farmarica.

Novice in priporočilo

Kemmerer, Wyo.—Ker pošiljam nekaj naročnine Prosvete, sem se namenil, da poročam o tukajšnjih razmerah in dogodkih.

*Z delom gre po starem. Nekaj časa je malo boljše, potem pa spet slabše. Delavcev je veliko brez dela, starih in mladih. Pa saj ne moremo boljšega pričakovati, kajti pri zadnjih volitvah smo se izrazili, da smo zadovoljni s to mizerijo, v kateri se nahajamo že pet let.

Zima je dosedaj, ko to pišem, precej mila za te kraje, tudi nekaj snega smo dobili. Če bo prišla hujša zima, ga bomo pa ka-

dili pri zakurjeni peči ter čitali naše nadvse priljubljene dnevnik Prosveto, pa nam bodo dolgi zimski večeri pravi hitro minili. Tudi nesreče ne počivajo. V zadnjem času smo imeli kar dva smrtna slučaja v tej okolici. Na Frontierju je po kratki boleznini preminil rojak Frank Supanc, v Diamondvillu pa Katie Galičič. Obama ohranimo trajen spomin, družinam pokojnih pa izrekamo naše iskreno sožalje!

Kdor rojakov še ni član SNPJ, naj pristopi k naši organizaciji, ki je najboljša in največja slovenska podpornica organizacija v Ameriki. Pristopite, dokler ste zdravi in čvrsti, kajti nesreča nikdar ne počiva!

Vsem članom SNPJ in rojakom sploh toplo priporočam, da si naročijo dnevnik Prosveto. Ni boljšega lista za nas delavce. Sploh je pa dolžnost nas članov SNPJ, da podpiramo svoj lastni list, ki piše nam v korist, to je delavcem. Zapomnimo si tudi to, da vsi spadamo tudi v edino delavsko stranko, ker smo vsi delavci. Če nismo mi, so pa prišli naši očetje v to deželo s trebuhom za kruhom. Zato pa, člani SNPJ in rojaki sploh, podpirajmo svoje časopise, kajti s čitanjem dobrega čtiva si bomo pridobili izobrazbo, delavsko izobrazbo, ki smo je vsi potrebni baš v teh časih najbolj. Kriza še ni končala in tudi ne bo, dokler je ne bomo mi delavci sami končali! Zato nam je potrebno dobro delavsko časopise in pa skupno delo nas vseh za interese vseh delavcev. Potem bomo šele lahko dosegli boljše življenje zase in za naše otroke.

Vsi na delo za naš priljubljeni delavski dnevnik Prosveto, da bo izhajal šestkrat v tednu, kar bo v našo korist! Samo 1,000 novih naročnikov do novega leta! To število s skupnimi močmi tudi lahko dosegemo! Vsi na delo, kajti čas hiti!

Vsemu članstvu in gl. odbornikom SNPJ ter čitateljem Prosvete želim prav zadovoljne praznike in srečnejše novo leto 1935! Anton Tratnik, 267.

Ožjemu rojaku v spomin

New York.—Gregorčič je napisal prijatelju: "Umril je mož—" in ko sem čitala v Prosveti vest o nagli smrti rojaka Avgusta Samca iz Conemaugha, Pa., sem se počutila, da bi mu zapisala z velikimi črkami: "Umril je pevec, kje tak je še med nami..."

Zares, zakaj Samec je bil predvsem in v prvi vrsti pevec, človek, ki je z vso svojo dušo ljubil našo pesem in besedo. Njegov višek duševnega užitka je bil, v zboru sopevec dati duška občutju narodne in kulturne zavesti, katero je zmirom nosil v sebi. In za to svojo časti in priznanja vredno zavest je mnogo žrtvoval. Čez četrto stoletje se je skorj nepretrgoma udeleževal na polju petarja in dramatik med našimi rudarji v Johnstownski okolici. Pevske mu in izobraževalnemu društvu "Bled" je bil kakor os, okrog katere se je vedno vsak delovalec in udeleževalec društva. Avgust je bil neutrudljiv, in če so vsi drugi obupali nad stanjem položaja ustanove, je bil on vedno pripravljen pomagati stvari zopet na nože.

Zdaj se živo spomnim mnogih naših pogovorov z Avgustom za časa skupnega udeleževanja in drugače in skušam presoditi vrednoto njegovega truda in požrtvovanja, pa pridem le do zaključka, da je to nemogoče. In nemogoče je v nekaj odstavkih izraziti vse, kar človek čuti ob ločitvi rojaka, ki je bil živ dokument naše izredno kremenite in žilavo vztrajne volje do ohranitve lastne besede in kulture. Edino v mojstrskem kosu literarnega izraza bi bilo mogoče popolnejše predstaviti enega izmed mnogih naših skromnih posameznikov, na katerih sloni vse naše kulturno prizadevanje... tako kot sloni na upognjenih plečih revnih težakov sifajnost bogastva sveta. Ne prvi ne drugi niso nikdar deležni priznanja, ki ga v resnici zaslužijo, kajti svet nerad da priznanje tam, kjer ni vidnega uspeha.

Avgust Samec se je te rešnice dobro zavedal in baš ob priliki našega slučajnega (in zadnjega) srečanja v Johnstownskem parku prošlo pomlad, se je izrazil, da imajo znabiti prav oni, ki ga amatrajo za neuspelega.

"Zakaj, vesta, Krašnova," je tedaj poudaril pomembno, "ji je koncem koncev cenijo člove le po tem, kar ima, ne po tem, kar je napravil za skupnost, prav zato jaz mislim, da je socializem še precej daleč od n—nismo zrel, pa nismo."

Mož je bil vrlci svoji poetski mehki, šaljivi in optimistični naturi proletarec, ki se je ten ljito in razsodno zavedal svoja razreda in tudi psihologična stanja in splošnega naziranja tega razreda. Sodeč po ročilu, da je imel civilen pogrs s pomosom uvidim, da je osvzvest svojim načelom do konjakom in prijateljem tesno misli, da se ne vidimo v obnem se spominjam naše poslednjega srečanja z zadovstvom, zakaj kot morda nik prej smo tistega lepega mladanskega dne dolgo skup kramljali in razmotrivali o migh stvareh. S seboj sem im kamero ter sem med veselimi humorističnimi opazkami roka Samca snela par spomin nanj. Želel je, da bi mu, če silnice posrečijo, katero posla Obljubila sem tako storiti, te pot za kruhom je je že ne dni nato zanesla stran od in tako se je izpolnitev objlje zavlekla. —Zanikrn vavlj—bi mi rekel Avgust in pot bi se takoj razpletel med na pogovor o domačih krajih, vsakokrat kadarkoli smo pr skupaj. In kot zmirom bi pomnil: "Ali pa vesta, še enki bi rad tako zapel kot smo zap na Ustju—"

Pevec, ki si je s kulturnu udeleževanjem blažil vsakdan grenchobe proletarskega živnja in trpljenja.—

Lep mu spomin!

Družini naše sožalje!

Anna in Adolf Krasna

Prijatelju v spomin

Buhl, Minn.—Čital sem v Prosveti št. 236 dopis br. A. Vidcha, v katerem sporoča žalost vest, da je nagle smrti umrl jak Avgust Samec, ki sem poznal še kot malega dečka mladeniča, ko si je služil s kruh a svojo materjo, ki je v jipavskih vaseh kupovala ra pridelke in jih potem vozila Trst na trg. Mladi Avgust v zvravnano hodil z njo in ji bil v pomoč. Posebno do kupeljo sta napravila pred v konočju, ker so Vipavke narok iz Trsta kavo, rozine, rožiče druge hišne potrebščine, da imele za potice.

Tudi potem, ko sva dora sva bila prijatelja. Ko sem kot kovaški pomočnik uposel Ajdovščini, smo se sešli sku na Ustju kot mladi fantje, v lej pa tudi na hribčku na zg nji strani vasi Ustje. Seve smo vselej tudi zapeli, kajti kojni Avgust je ljubil petje bil je izvrsten pevec. Ob ne ljah pa smo se večkrat zbral Ajdovščini v gostilni pri Logju, po domače pri Benku, k so gostom dobro postregli. kkrat je bil pokojni Avgust u slen v ajdovski predilnici.

Zadnjič sem videl Avgusta združiteni konvenciji SNPJ Clevelandu. Pogovorila sva o marsičem in si poklicala v s min mlade dni, ki sva jih preb v stari domovini; kako je b lepo takrat, ko smo bili mlad

Vprašal me je, če še vedno r pojem. Povedal sem mu, da vedno. Pa je rekel, da je š da, ker ne živimo skupaj ali v v bližini, kajti pri njihovem p skem zboru bi me potrebova To je bilo leta 1921.

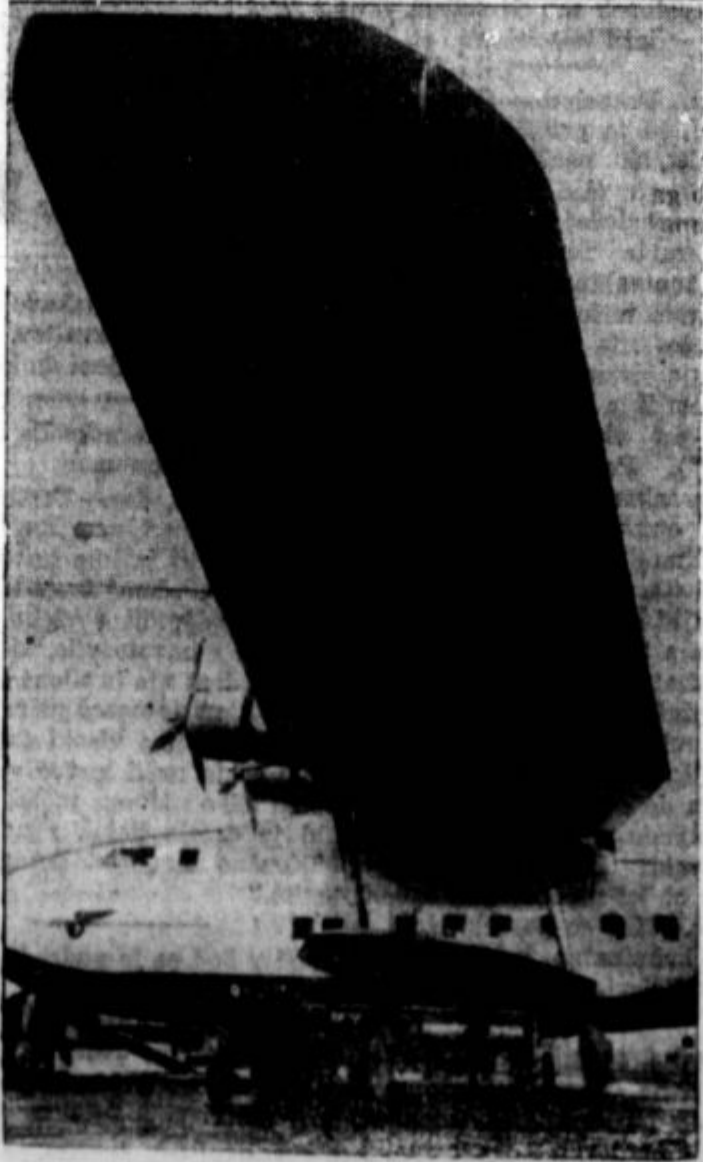
Nepoznani družini pokojne Avgusta izrekam moje globol sožalje!

Max Martz st.

Tajnik A.C.L.U. aretiran ra piketiranja

Chicago.—Policija je aretala Hugh B. Millerja, tajnik čikaške postojanke Civil Liberties unije, ker je piketiral pri Jamesovo restavracijo v "lo pu". Z njim vred je bila aretana tudi Mary N. Lloyd, žena sina znanega radikalnega milijonarja Williama Brossa Lloyd, ki se je zadnja leta umakn iz javnosti.

Na piketno stražo sta šla, ko policija protektira lastnika restavracije in je aretirala že v piketov. Državni prosekut Courtney je rekel, da bo "to e njo razbil"—namreč restavrijskih delavcev. Radi tega stopila v akcijo Civil Liberties unija, ki bo tirala zadevo pred sodišče.

—Največje letalo do danes na svetu, lastnina Pan-American Airways Line, ki bo prenašalo ljudi in blago med Južno in Severno Ameriko. Letalo ima prostora za 50 potnikov in več ton blaga.

Domač drobiž

Nesreča na cesti

St. Paul, Minn.—Rojak Jožef Lapp ml. se je težko poškodoval pri avtni nesreči. Ima zlomljeno desno roko in več reber. Bil je več dni v nezavesti v bolnišnici. Lapp je bil rojen v Gilbertu, Minn.

Še ena avtna nesreča

Cleveland.—Zadnje nedelje je Frank Gole podrl s svojim avtom gručo mladih ljudi, ki so se vračali z nekega plesa. Več fantov je bilo bolj ali manj pobitih, med temi tudi Albin Urankar in Fred Kočevar, oba po 17 let stara. Goleta so aretirali in nahaja se pod kavecijo \$10,000.

Dva nova grobova

Chisholm, Minn.—Tu je umrla stara naseljenka Barbara Oberstar, stara 70 let.

Calumet, Mich.—Tu je umrl Mike Perko, star 53 let. Pred več leti je bil poškodovan v rudniku in od takrat ni bil več zdrav. V Ameriki je bival 35 let in zapušča ženo, sina in hčer.

ITALIJA PO TRINAJSTIH LETIH FAŠIZMA

(Nadaljevanje s 1. strani.)

V zadnjih štirih letih se je njen javni dolg zvišal za 14 milijard lir. Leta 1930 je znašal 89 milijard, 1932 97 milijard, 1934 103 milijarde lir.

Leta 1932 je njena industrijska produkcija dosegla najnižjo točko, 62 pointov v primeri s 100 pointi leta 1928; letos se je dvignila na 86. Se bolj je prizadeta njena inozemska trgovina. Denarna vrednost njegene izvoza je od 1929 (bazična točka 100) do 1933 padla 61%. Leta 1930 je znašala 80% v primeri s prejšnjim letom, 1932 45%, lansko leto pa 39%.

Slíčen rekord ima tudi v propadanju biznisa, naraščanju brezposelnosti in padanju plač. Naj govori sledeča tabela:

Bančni na mesec	Brezposelnost 31. marca	Plače v marcu
1929 1010	293,000	100
1930 1134	385,000	—
1931 1483	707,000	90
1932 1684	1,053,000	85
1933 1431	1,057,000	83
1934 —	1,057,000	83

O številu brezposelnih je treba omeniti, da so v teh številkah vključeni le registrirani brezposelni. Tudi rubrika o plačah ne izkazuje izplačanih mezd, ampak le mezдне lestvice. Na drugi strani so se znižale tudi cene, vendar ne toliko ko plače, ki so padle nad 50% bolj globoko ko cene.

Iz vsega tega je razvidno, da je v Italiji ostala kapitalistična ekonomija, ki je podvržena istim ekonomskim zakonom kakor v vseh drugih kapitalističnih državah.

MUČENIK ZNANOSTI

Pri zadnjih poskusih za neko odkritje na polju organske kemije se je zastrupil in na posledicah zastrupljenja umrl ameriški učenjak dr. Erik Gebauer-Fuehneger. Učenjak je bil tik pred zaključnim odkritjem postopka za pridobivanje gumija, ki bi bil prozoren kakor steklo. Pri eksperimentu pa je vdihaval klorov vodik, in sicer toliko močno, da mu je ta strupovna razjedel pljuča.

Emile Zola:

GERMINAL

POSLOVENIL ALFONZ GEPAN

Levaque-ovka je kričala vsa zbegana:

— O, stari malopridnež, kaj je zdaj napravil? Kdo bi si kaj takega mislil!... Moheujka pa se bo vrnila šele zvečer! Slišite, ali naj stečem ponjo?

Zrušena oče in mati nista odgovorila.

— Hm, najbolje bi bilo... Jaz pojdem.

Ali preden je odšla, se je zagledala v čevlje. Vsa kolonija je bila na nogah, množica se je že prerivala. Morda bi jih pa vendar ukradla. Razen tega pa ni pri Maheujevih niti enega moškega več, ki naj bi jih obul. Počasi jih je odnesla. Menda bodo čisto prav za Bouteloupejevo nogo.

V Requillartu sta Hennebeaujeva v Negrelovih družbi dolgo čakala na Gregoirejeve. Negrel, ki je pripeljal iz jame, je pripovedoval podrobnosti: upajo, da bodo nočoj prišli do zasutih; a gotovo bodo privlekli ven samo mrliča, kajti še zmerom je vse tih kakor v grobu. Za inženirjem je sedela Maheujka vsa bleda na hlodu in poslušala, ko ji je Levaque-ovka prišla povedat, kaj je storil stari. Ona pa je le nestrpno in jezno zamahnila. A šla je kljub temu za njo.

Gospa Hennebeaujeva je omedlevala. Takšna strahota! Uboga Cecilija, kako je bila ta dan vesela, kako je bila razigrana še uro poprej! Gospod Hennebeau je moral spraviti ženo za trenutek v kobo starega Mouque-a. Z nerodnimi rokami jo je razpenjal, zmeden zaradi duha po moški, ki je zadisal iz odprtega životnika. In ko je objela Negrela, obilita s solzami in prestrašena zaradi te smrti, ki je tako na kratko prekrizala njegovo ženitev, jo je mož gledal, kako tarnata skupaj, in s srca se mu je odvalil težak kamen. Ta nesreča je vse izravnala. Rajši pridrži nečaka, ko da bi se moral bati kočijaša.

V

Na dnu šahta so zapuščeni siromaki rjaveli od groze. Voda jim je zdaj segala do trebuha. Šumenje hudournika jih je glušilo in ko se je zadnjič zrušil opaž, je tako zaprsketalo, da so mislili, da se je podri ves svet. Najbolj pa jih je spravljalo ob pamet rezgetanje konj, ki so bili zaprti v hlevu, strahoten, nepozaben smrtni krik živali, ki jo davijo.

Mouque je izpustil Veterana. Stari konj je stal in drhtel, oči pa so mu izstopile in se zastirale v to vodo, ki je neprestano naraščala. Nakladališče se je hitro napolnilo in v rdeči svetlobi treh svetilk, še zmerom gorečih pod obokom, se je videlo, kako narašča zelenkasto vodovje. Nenadoma, ko je začutil, da mu ledena voda moči dlako, se je pognal v divji dir, zbežal je, kolikor so ga nesle noge, in se izgubil na koncu nekega izvoznega rova.

Zdaj se je začel obupen beg na žive in mrtve, ljudje so sledili živali.

— Tukaj smo opravili! je zavpil Mouque. Poskusimo z Requillartom.

Zdaj jih je gnala misel, da bi utegnili priti skozi staro sosednjo jamo, če bi prišli prej, ko bo prekinjen prehod. Dvajsetorica se jih je zvrstila, pehali so se, držeči svetilke v zrak, da jih ne bi dosegla voda. Na sredo je vodil rov malce navkreber, da se niti čutilo ni, hodili so kakih dve sto metrov, boreč se zoper vodo, potem pa jih ni več dosegla. Speče upanje se je spet zbudilo v teh zbeganih dušah, klicali so zemljo na pomoč, kajti zemlja se jim je maščevala in spuščala iz žile odvodnice kri, ker so ji bili prerezali glavno žilo. Starec je jecljal pozabljene molitve in krivil palca od sebe, da bi pomiril jamske duhove.

A na prvem križišču je nastala nesloga. Ko

njar je hotel zaviti na levo, drugi pa so se zaklinjali, da je bliže, če krenejo na desno. Minuta je bila izgubljena.

— E, pa pojdite k vragu, kaj mene briga! je sirovo zavpil Chaval. Jaz grem todle.

Ubral jo je na desno, dva tovariša sta šla za njim. Ostali pa so dirjali naprej za očetom Mouque-om, ki je bil odrasel na dnu Requillarta. Toda kljub temu je le sam okleval, ne vedoč, kam naj se obrne. Glave so se zmedle, stari niso več poznali rovo, kakor bi se njih štrne pred njimi zamotavale. Na vsakem razpotju jih je malce zastavil dvom, a so se morali vendar odločiti.

Stefan je tekel zadnji, ker ga je zadrževala Katarina, ki je onemogla od utrujenosti in strahu. On bi bil tekel na desno s Chavalom, ker je mislil, da je na pravi poti, pa si je premislil, pripravljen, da pogine tu spodaj. Sicer se je zmeda tu nadaljevala, nekateri tovariši so še krenili svojo pot, za starim Mouque-om jih je ostalo le še sedem.

— Obesi se mi za vrat, nesel te bom, je dejal Stefan deklici, ko je videl, da peša.

— Ne, pusti me, je mrmrala, ne morem več, rajša takoj umrjem.

Zaostala sta za petdeset metrov in Stefan jo je vzlic temu, da se je branila, dvignil, ko se je rov nenadoma zamašil: udrl se je ogromen čok in ju ločil od ostalih. Poplava je že razmočila skale, na vseh straneh se je udiralo. Morala sta po isti poti nazaj. Zdaj nista več vedela, v katero smer gresta. Končano je bilo, morala sta opustiti misel, da bosta prišla ven skozi Requillart. Edino upanje, ki jima je še ostalo, je bilo, da prideta v gorenje odkope, kjer ju bodo morda rešili, če bo voda vpadla.

Stefan je slednjič spoznal Viljemovo žilo.

— Dobro, je rekel, vem, kje sva. Strela, pa na pravi poti sva bila; zdaj si pa pomagaj!... Poslušaj, pojdiva kar naravnost, pa bova splezala skozi poč.

Voda se jima je zaganjala v prsa, stopala sta zelo počasi. Dokler bosta imela luč, ne bosta obupala; in ugasnila sta eno svetilko, da bi tako štedila olje in bi ga kasneje vllila v drugo svetilko. Prišla sta do poča, zaslila za sabo neki šum in se okrenila. Morda pa se vračajo tovariši, ki jim je zastavilo pot? Nekaj je dihal in hropel v daljavi, nista si mogla razlagati, kakšna burja, pršča pene, se jima približuje. In zavpila sta, ko sta zagledala belkasto orjaško maso, ki je prihajala iz teme ter se borila in mučila med pretesnim podporjem, da bi prišla do njiju.

Bil je Veteran. Ko je odšel iz nakladališča, je splaščen begal po temnih rovih. Zdelo se je, da pozna svojo pot v tem podzemskem mestu, kjer je prebival že enajst let; in njegove oči so dobro videle v tej večni noči, v kateri je živel. Dirjal je in dirjal, sklanjal glavo, privzdigoval noge, se gnetel skozi te tesni v zemlji in jih polnil s svojim ogromnim trupom. Ulice so se vrstile, križpotja cepila, on pa se ni nikjer obotavljal. Kam neki gre? Morda tja za prikaznijo svoje mladosti, k mlinu, kjer se je rodil, na obrežje Scarpe, za zabrisanim spominom na solnce, goreče v zraku kakor ogromna svetilka. Hotel je živeti, vzbujal se mu je živalski spomin; hrepenje, da bi še enkrat zadihal sveži zrak z ravnin, ga je gnalo naravnost naprej, dokler ne bo našel luknje, izhoda pod gorko nebo, na svetlobo. In nekakšen upor je prevladal njegovo nekdanjo vdanost, ta jama ga je ubijala, ko ga je bila poprej oslepila.

(Dalje prihodnjik.)

kami žuželk, kakor se vidijo pod mikroskopom. Sto let kasneje nam je znameniti Leeuwenhoek iz Delfta s pomočjo mikroskopa odprl tisti široki in tajinstveni svet mikroskopično majhnih živin, mikroorganizmov, ki nam je tolikanj poglobil pogled v življenje prirode. Leeuwenhoek ni bil niti učenjak, niti filozof, ampak prav spreten rokodelc, ki so mu bila opazovanja najljubša zabava in pri katerih je nehote našel najboljše metode za pripravljane mikroskopskih preparatov. Nenamenoma je napravil tudi celo vrsto važnih odkritij, med katerimi je treba v prvi vrsti omeniti odkritje rdečih krvnih teles, kristalinske strukture zob, gljiv kvasnic in prvih bakterij. Sodobniki so ga z izjemo nekaterih redkih učenjakov smatrali za fantasta in bahača. Svet mikroskopskih organizmov se pač ni ujemal z nazori tiste dobe in še v začetku 18. stoletja so mnogi učenjaki smatrali mikroskop za zelo problematičen instrument, češ, "da se ne ve, ali ne igra pri opazovanju glavne vloge prevara čutov in predmeti v resnici niso takšni, kakor se vidijo. To nezaupanje je bilo tudi do neke mere utemeljeno, saj so bili takratni mikroskopi bolj naključne iznajdbe, kakor pa premišljeno sestavljeni instrumenti in prvi mehanizem optične povečave je le malokdo poznal. Mikroskop je veljal za nekakšen daljnogled na prav majhne razdalje in se je po tem načelu tudi sestavljal. Akademija znanosti v Petrogradu je dobila 1784. v dar mikroskop, katerega tubus je bil dolg cele tri čevlje, tako da je bilo vsaj pri tem instrumentu upravičeno verjeti v optične prevare.

Prva povečevalna stekla in mikroskopi so spravili na trg Holanci, kar je povsem prirodno, saj so imeli kot izkušeni brusarji dragega kamna največ znanja v brušenju stekla. Izdelovali pa so prve instrumente navadni obrtniki, ki so se pri delu bolj zanašali na svojo spretnost, kakor pa na zakone optike. Leče so vivali navadno v obliki krogel v velikosti prosenega zrna. Greys je celo sestavil mikroskop, ki so mu namestu steklenih leč služile za objektiv drobne vodne kapljice.

Zaupanje resnih naravoslovcev si je pridobil mikroskop šele potem, ko so fiziki pokazali obrtnikom smernice po katerih se morajo izdelovati leče. Posebne zasluge za sestavo fizikalno pravih mikroskopov si je pridobil monakovski profesor Fraunhofer, ki je na podlagi Eulerjevih optičnih zakonov sestavil in uvedel ahromatične leče. Višek pa je dosegel razvoj mikroskopa pod profesorjem Abbejem, ki je skupno z optikom Karlom Zeissom v Jeni izpopolnil ta instrument do skoraj že neprekosljive preciznosti.

Ako dandanes opazujejo znanstveniki mikroskopski svet v povečavah, ki so že blizu meje teoretične možnosti, se jim ni treba prav nič bati, da bi bili morda žrtve optičnih prevar. Povečave in ostrost slik modernih mikroskopov omogočajo študiranje najdrobnejših članov žive in mrtve materije v vseh najmanjših podrobnostih. Kar se ne da videti v naravnih mikroskopskih preparatih, v naravnih barvah in oblikah, se lahko opazuje v umetno ustvarjenih barvnih kontrastih ali pa celo posredno v refleksi nevidne ultravijoličaste svetlobe. Nič, kar ni že zelo blizu meje molekularno majhnih dimenzij, se ne more skriti našim očem.

Leeuwenhoek si pač nikoli ni mogel misliti, da bo dal s svojimi primitivnimi povečevali pobudo za razvoj današnjih, do skrajne rafiniranosti požlahtnjenih mikroskopov, ki omogočajo že opazovanja v 400kratni povečavi.

—aj v Zlavljenju in svetu.

"Zakaj je pa vaša žena malo prej tako strašno vpila?"

"Oh, silno se je razjezila."

"Zakaj?"

"Najprej se je razjezila nad kuharico, potem se je razjezila nad menoj, ker se nisem jezil nad kuharico, in naposled se je jezila, ker ni več vedela, zakaj se je prav za prav razjezila."

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveta"? Podpirajte svoj list!

ZAHVALA ZA 25-LETNICO!

Hermine, Pa.—Delavske razmere ne bom opisoval, ker so menda povsod precej enake. Clovek bi si mislil, da so ljudje izgubili veselje do vsega, ampak temu ni tako, to se je pokazalo dne 24. novembra 1934. Na omenjeni dan je bil za naju podpisana važnega pomena in za naju bo to nepozabni dan dokler bova živeła. Namreč minulo je 25 let najinega skupnega zakonskega življenja. Ko se je zmračilo so začeli prihajati ljudje prijatelji od raznih strani na najin dom in kaj hitro bila je soba polna veselih ljudi, nakar se je začelo pravo domače veselje in zabava, k temu je v glavnem pripomogel naš godec Žagar, ki je kaj pridno igral na svojo harmoniko in v mes so pa donele lepe domače slovenske pesmi. Najlepša hvala vsem, ki ste prišli iz Hermine; ter družinam iz Gačesna, Wick Haven in West Newtona, Pa., še posebno lepa hvala družini Intihar, ki so prišli iz oddaljenega Librarya. Posebno pa hvala našemu SODNIKU Matevžu, za novo poročno zavezo, katera do sedaj še prav dobro drži. Lepa hvala vsem skupaj in še posebno za tako lepo podarjena nam darila. Posebno pa hvala Mrs. Intihar za podarjeno mi tako deblo cigaro, katera je povzročila obilo smeha in radovednosti med navzočimi. Še enkrat srčna hvala vsem in za vse. Ob ti priliki Vam tudi voščiva vesele Božične praznike in srečno Novo leto 1935 in ostaneva vaša zvesta prijateljica do konca najinih dni. Vaša Louis in Antonija Slebir, Hermine, Pa. —(Adv.)

SEASONS GREETINGS 1934

SBC Seal Bright Christmas

9 Shopping Days 'til Christmas

VDOVA zdrava in močna, si želi službo za domača hišna dela kakem vdovcu ali samcu, tu ali Slovincu in tudi ženi izključena. Plača po dogovoru. Pišite na: Mary S., c/o S. R., Box 823, Pittsburgh, Pa.

What salt is so good for you?

FRANK'S SALT

15 TO COFFEE

MEINER FRANK SONS INC.

Najzanesljivejše dnevne ske vesti so v dnevniku "Prosveta". Ali jih čitate vsak dan?

Chikaški tretji letni

CARNIVAL OF NATIONS GRAND FINALE

V tem slavnostnem zaključku tretjega letnega karnevala narodov, katerega predstavljajo tujejezične grupe v Chicago in The Chicago Daily News, boste videli enega največjih programov z različnimi točkami, proizvajane od sledečih narodnih skupin:

ASSYRSKE	GRŠKE	POLJSKE
AVSTRILJSKE	MADJARSKE	RUMUNSKESKE
BELGIJSKE	IRŠKE	RUSKE
BRITSKE	ITALJANSKE	ŠVEDSKE
ČEHOSLOVAŠKE	NORVEŠKE	ŠVICE
FINŠKE	JUGOSLAVIJE	UKRAJINE
FRANCOSKO-KANADSKESKE	LITVINIJE	

35 veličastnih nastopov... 500 glasov izbranih iz 100.000 umetnikov... 300 narodnih plesalcev in plesateljic predstavljajo več narodnih skupin... 10 godb raznih narodov... in veliko slavnih zvezd iz opere, odra in radia.

V soboto 15. decembra - ob 8. zvečer
CHICAGO STADIUM
1800 West Madison Street

Vstopnina od 25c do \$1 (Sedeži v loži \$1.50)

Ta slavnostna predstava se vrši pod pokroviteljstvom tujejezičnih narodnih skupin in lista Chicago Daily News, v kolikor jih ne bo drugače naznanjeno.

THE CHICAGO DAILY NEWS FRESH AIR SANITARIUM

Vstopnice se dobe v predprodaji pri Marshall Field & Company (Ticket Bureau); Chicago Stadium, 1800 West Madison Street (grit Stadium Loop Office, 65 West Madison Street; The Chicago Daily News Personal Service Bureau offices, 9 West Madison Street in Chicago, Ill. West Madison Street.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, čestitke, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in d.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANE S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vođstvo tiskarne Čene smerne, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE
Telefon Rockwell 4904
CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vse ustmena pojasnila

Razvoj mikroskopa

Pojav, da se vidijo vse reči skozi ukrivljena, prozorna telesa dosti večje kakor so v resnici, je človek po vsej priliki opazil že v naravi, če je n. pr. pogledal drobno žuželko, na katero je kanila kapljica vode. Bogve kolikokrat je opazoval ta pojav, pa se ni nikoli podrobneje zmenil zanj. V poznejših dobah so opazovali ljudje tako povečane skozi drage kamne, ki so se našli v naravi primerno izoblikovani. Grki so za časa Aristofana, 400 pr. Kr. praktično uporabljali neke vrste primitivnih leč, ki so jih tvorile z vodo napolnjene steklene buče. Z njimi so na sončni svetlobi zažigali lahko vnetljive snovi in izžigali rane. Takrat so prav gotovo tudi že opazili, da se skozi take steklene buče vidijo vse stvari povečane, a niti Grki se niso skušali s tem pojavom približe seznaniti.

Šele mnogo kasneje se je začela znanost baviti z optičnimi lastnostmi ukrivljenega stekla. Prvi, ki zavestno omenja povečevalno steklo, je bil arabski matematik Al Hasan okrog leta 1000 p. Kr. Evropske znanstvenike pa je opozoril na povečevalna svojstva kroglasto ukrivljenega stekla šele Roger Bacon okrog leta 1250. Praktično pa

so se začela taka stekla uporabljati šele potem, ko je v zvezi z brušenjem dragih kamnov dovolj napredovala tudi tehnika brušenja stekla. Najprvo so se uporabljala povečevalna stekla seveda za naočnike in šele kasneje so jih začeli sestavljati v daljnogleda in končno v drobnogledale ali mikroskope.

Povečevalno steklo je bilo spočetka samo mikavna igračka in opazovanje življenja drobnih bitij je postalo zlasti za časa 30letne vojne prav priljubljen sport. Posebno mikaven objekt za mikroskopska opazovanja je bila bolha in zaradi tega so tiste primitivne mikroskope, ki so bili še najbolj podobni današnjim lupam za čitanje, imenovali takrat "boljšja stekla". Ljudi, ki so se ukvarjali z njimi, je preprosto ljudstvo precej postrani gledalo, ker jih je smatralo za čarovnike. Če si takrat pokazal primitivnemu človeku bolho pod mikroskopom, se je prekrizal in trikrat pljunil čez ramo misleč, da se mu je prikazal sam satan v obliki strašanske bolhe.

"Boljšja stekla" je prvi natančneje opisal sloviti francoski matematik in filozof Descartes. To so bile v obliki krogelne kape izbrušene leče, pod katerimi se je na igli ali vilicah pridrtil opazovalni objekt, ki se je osvetljeval s pomočjo votlega

zrcala. Gorišči zrcala in leče sta morali biti točno v isti točki, da se je predmet jasno videl. Ti primitivni mikroskopi so se priljubili učenjakom, ki so se bavili z "mikroskopskimi observacijami" šele potem, ko so bila izumljena tudi dovolj ostra osvetljevalna zrcala.

Prvi sestavljen mikroskop, ki je imel že objektiv in okular sta sestavila holandska brata Jansensa okrog 1590., potlej pa so mu dodali vedno novih izpolnitev še mnogi znameniti optiki in naravoslovci. Najprvo so postavili med objektiv in objekt posebno zaslonko, ki naj bi "ločila jasno od nejasnega" in zraven je prišla še posebna osvetljevalna priprava, tako da se je lahko opazovalo pod mikroskopom tudi zvečer pri luči. Zelo je izpopolnil mikroskop prof. Muschenbroek, ki je izumil izmenjevalno objektivno lečo, tako da je lahko poslej služil en sam mikroskop za različne povečave. V začetku 18. stoletja je vse te izboljšave in dopolnitve smotrno združil prof. Hertel in sestavljen mikroskop, ki je bil že precej podoben današnjim modernim instrumentom.

Učenjaki, ki so začeli prvi uporabljati mikroskop za znanstvene studije, so morali delati še s sila primitivnimi instrumenti in vendar je že 1592. izšla v Frankfurtu prva knjiga s sli-